

Цезаревитѣ. По казванието на Салустия, самъ Помпей билъ извънрѣдно искусенъ въ всѣкакъвъ родъ гимнастически и военни упражненія. Войскитѣ въ това време били занимавани сѣщо и съ разни държавни работи и постройки, особено съ правение военни пѣтища въ завоюванитѣ области, укрѣпване на постоянни лагери и градове, и др. т.

Заплатата на войницитѣ била удвоена отъ Цезаря прѣдъ началото на войната му съ Помпея, т. е. прѣдъ 1-ия испански походъ, и отъ това време пѣшия войникъ получавалъ 10 римски асса (около 60 стотинки) въ день, центуриона — двойно, а конника въ конницата — три пѣти по вече. Отъ заплатата, както по напредъ, се правяли разни удържки.

Въ отношение на военния рѣдъ и духъ, римскитѣ войски въ това време се намирали, тъй да се каже, въ прѣходно състояние отъ прѣдшното съвършенство къмъ разстройство и упадъкъ, и прѣдставляватъ зрѣлище и странно, и печално. Тѣ безспорно още се отличавали и съ храбростъ, и рѣдъ, и благоустройство, поддържани много или малко отъ строгостта на военнитѣ закони. Несъмнѣнно доказателство за това служатъ многобройнитѣ и блѣскави побѣди на римлянитѣ, обширнитѣ имъ завоювания и бързото распространение на властта имъ въ Европа, Азия и Африка въ това време. Но, отъ друга страна, римскитѣ войски вече били въодушевени, не отъ благородни чувства на честь и любовъ къмъ отечеството и слава, но отъ дива свирѣпостъ, кръвожадность, страсть къмъ грабежъ, алчностъ за плячка и най гнусно користолобие. Римски вече само по име, тѣ въ сѣщностъ принадлежали на онѣзи честолюбци, които ги набирали, из-

държали на свои разноски и, като угодявали всѣкакъ на грубитѣ и низкитѣ имъ страсти, употребявали ги като слѣпо орждие за да изпълнятъ прѣстѣпнитѣ си замисли — незаконно присвояване върховната власть въ Римъ. Безъ срамъ признавайки за правило, че *идѣто е добръ, тамъ е и отечеството* (*ubi bene, ibi patria*), тѣ еднакво жестоко грабили и разорявали римскитѣ и неприятелскитѣ земи и проливали кръвта на мирнитѣ, беззащитни жители, явно вѣставали противъ правителството и самитѣ си полководци, когато не бивало удовлетворявано користолобието имъ, и не ги било срамъ да взематъ дѣятелно участие въ прѣстѣпни заговори противъ държавата, подобни на тѣзи на Катилина, въ бунтове, мятежи и междуусобици. Даже самитѣ Цезареви войски, толкозъ храбри и честолюбиви, колкото и прѣдданни на Цезаря, дързнали единътъ, увлѣчени отъ користолобие, явно да вѣстанатъ противъ него, и само мѣдростта, твърдостта и присѣтствието на духа у Цезаря можали да ги обърнатъ къмъ чувството на дълга и повиновението, и да спасятъ Римъ отъ разграбване и кръвопролитие. И самия способъ за усмирението имъ отъ Цезаря достатъчно свидѣтелствува вече за нравственното разстройство и упадѣка на римскитѣ войски. Извѣстно е, че Цезарь, като се явилъ прѣдъ бунтовницитѣ, попиталъ ги: *какво искате, дружари?* — Уволнение, отговорили тѣ. — *Ще го получите, граждани*, възразилъ Цезарь — и само названието *граждани*, толкозъ почетно и тѣсно свѣрзано съ званieto на войника по напредъ, се считало вече толкова унижително и оскѣрбително за войницитѣ сега, че войскитѣ на Цезаря веднага се раскаяли и смирили.

Отъ казаното по горѣ лесно мо-